

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

477-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2012 M.SAUSIO 18, 19 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Profesinio mokymo po vidurinės mokyklos. Patraukli alternatyva aukštajam mokslui (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 68/01)

Pranešėja **Vladimíra DRBALOVÁ**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. sausio 20 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Profesinio mokymo po vidurinės mokyklos. Patraukli alternatyva aukštajam mokslui.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2011 m. gruodžio 16 d. priėmė savo nuomonę.

477-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. sausio 18–19 d. (2012 m. sausio 19 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 208 nariams balsavus už, 7 – prieš ir 10 susilaikius.

1. Išvados ir pasiūlymai

Rekomendacijos Europos Komisijai

1.1 Komitetas ragina Komisiją skatinti valstybes nares įgyvendinti Briugės komunikate nustatytus ilgalaikius ir trumpalaikius tikslus ir **gerinti profesinio mokymo** (toliau - PM) **kokybę ir veiksmingumą siekiant jį padaryti patrauklesnį ir reikalingesnį**. Visų lygmenų socialiniai partneriai turi toliau aktyviai dalyvauti Kopenhagos procese ir padėti siekti artimiausių rezultatų.

1.2 Komitetas primygtinai prašo Komisijos susieti Bolonijos ir Kopenhagos procesus laikantis integruoto požiūrio. Ši sinergija padės asmenims įgyti įgūdžių, kurių jiems reikia, kad galėtų panaudoti visus savo sugebėjimus asmeniniam tobulėjimui ir įsidarbinimui.

1.3 Komitetas mano, kad Komisija turėtų remdamasi statistiniais faktais stebėti padėtį valstybėse narėse ir sukurti keitimosi gerąja patirtimi sistemą.

1.4 Komitetas palankiai vertina Komisijos pastangas įgyvendinti naujas priemones ir imtis naujų iniciatyvų. Tačiau siekiant išvengti priemonių dubliavimosi ir užtikrinti, kad esamos programos ir politika būtų tinkamai ir iki galo įgyvendintos, visų pirma būtina įvertinti jau parengtas priemones.

Rekomendacijos valstybėms narėms

1.5 Kai į universitetus patenkančių jaunų žmonių skaičius yra vienintelis rodiklis, tai klaidina formuojant švietimo politiką, nes tik iš dalies atitinka su įgūdžiais susijusius darbo rinkos poreikius. Turėtų būti užtikrinta švietimo ir mokymo sistemų pusiausvyra.

1.6 Veiksmingai įgyvendinti Briugės komunikatą ir Kopenhagos proceso tikslus ir padėti siekti pagrindinio ES tikslo, t. y. padidinti asmenų, įgijusių aukštąjį ar lygiavertį išsilavinimą, **įskaitant aukštąjį PM**, skaičių iki 40 proc.

1.7 Kurti finansines ir nefinansines paskatas tiek bendrovėms, visų pirma mažosioms ir vidutinėms įmonėms, labai mažoms įmonėms ir amatų įmonėms siekiant padidinti tiek pirminio profesinio mokymo (PPM), tiek tęstinio profesinio mokymo (TPM) patrauklumą ir sutelkti verslo įmones, tiek švietimo įstaigoms, kad šios būtų suinteresuotos bendradarbiauti su verslo įmonėmis.

1.8 Imtis plataus masto veiksmų siekiant, kad profesinio mokymo po vidurinės mokyklos svarba visuomenėje būtų geriau pripažįstama.

1.9 Teikti veiksmingesnes ir prie darbo rinkos ir jaunų asmenų poreikių geriau pritaikytas konsultavimo paslaugas, taip pat individualiai teikti orientavimo paslaugas neigaliesiems asmenims. Būtina kuo skubiau pakeisti vyraujančių jaunų asmenų, jų šeimų ir konsultantų požiūrį, kad universitetinės studijos užtikrina sėkmingą darbo paiešką.

Rekomendacijos verslo organizacijoms

1.10 Bendradarbiaudamos su kitais socialiniais partneriais verslo organizacijos turėtų aktyviai dalyvauti konsultavimo ir orientavimo veikloje, nes būtent jos yra tos struktūros, kurios gali pateikti informaciją apie PM ir darbo rinkos galimybes. Jos turėtų padėti mokymo įstaigoms kurti į darbą integruotas mokymosi programas ir naujus metodus.

1.11 Pramonės sektorius ir bendrovės turėtų suteikti daugiau vietų pameistriams ir daugiau galimybių mokytis darbo vietoje, o darbuotojus skatinti savo žinias ir patirtį perduoti pameistriams ir darbo vietoje besimokantiems asmenims arba laikinai dirbantiems PM mokytojams.

Rekomendacijos švietimo įstaigoms

1.12 Patikėti, kad verta užmegzti ryšius su bendrovėmis, ir pripažinti konstruktyvaus bendradarbiavimo poreikį ir išorinėje aplinkoje įgytos patirties vertę.

1.13 Kad būtų galima glaudžiau bendradarbiauti su pramonės sektoriais ir sukurti dar daugiau į darbą integruotų mokymosi metodų, reikalingas lankstesnis požiūris į PM.

1.14 Reikėtų užtikrinti mokytojų ir praktinio mokymo vadovų kokybę. Jie turėtų būti gerai susipažinę su kintančiais darbo vietos poreikiais. Reikėtų skatinti įmonėse rengti stažuotes mokytojams ir praktinio mokymo vadovams.

Rekomendacijos socialiniams partneriams

1.15 Komitetas ragina socialinių partnerių organizacijas laikytis savo įsipareigojimų ir naudojantis visais galimais metodais ir priemonėmis imtis iniciatyvos, kad būtų padidintas profesinio mokymo po vidurinės mokyklos patrauklumas (pvz., steigti sektorių tarybas, atsakingas už užimtumo skatinimą ir kvalifikacijos kėlimą, ir kt.).

1.16 Visų lygmenų socialiniai partneriai turėtų tinkamai vykdyti bendrose darbo programose nustatytus įsipareigojimus ir dalyvauti kuriant ir nacionaliniu lygmeniu įgyvendinant visas su PM susijusias ES priemones.

Rekomendacijos piliečiams ir pilietinės visuomenės organizacijoms

1.17 Piliečiai turėtų būti informuojami apie tai, kad aukštasis išsilavinimas nebūtinai užtikrina darbo vietą ir kad reikėtų apsvarstyti kitas veiksmingas alternatyvas. Jie turėtų pripažinti, kad susipažinti su informacija apie mokymosi galimybes ir pasirinkti, kur studijuoti ar mokytis, – jų pačių atsakomybė. Galiausiai, jie turėtų būti įsitikinę, kad yra pasirenkę mokytis pagal profesinio mokymo po vidurinės mokyklos sistemą.

1.18 Besimokančiųjų pageidavimai ir jų šeimų lūkesčiai turėtų būti vertinami atsižvelgiant į darbdavių poreikius. Ateityje jie galėtų pasinaudoti naujai parengta ES įgūdžių panorama ir ES įgūdžių pasiūlos ir darbo rinkos poreikių prognozėmis.

2. Europos politikos pagrindas

2.1 2010 m. birželio mėn. ES aukščiausiojo lygio susitikime priimta nauja darbo vietų kūrimo ir ekonomikos augimo strategija „Europa 2020“, paremta septyniomis pavyzdinėmis iniciatyvomis ir strateginiu dokumentu (Bendrosios rinkos aktu), kuriais siekiama sustiprinti ES vidaus rinką.

2.2 Pavyzdinė iniciatyva „Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė“, kurioje daugiausia dėmesio skiriama darbui reikalingų įgūdžių formavimui ir įgūdžių pasiūlos atitikties darbo rinkos poreikiams užtikrinimui, sukuria stiprią sinergiją su kitomis iniciatyvomis (pvz., „Europos pramonės politika“, „Europos skaitmeninė darbotvarkė“, „Inovacijų Sąjunga“, „Judus jaunimas“, „Europos kovos su skurdu platforma“ ir kt.).

2.3 Strategijos „Europa 2020“ tikslai bus grindžiami siūloma **daugiamete finansine programa** (DFP) ⁽¹⁾. Šios strategijos biudžeto lėšos bus investuojamos į Europos protus – bus skiriama daugiau lėšų švietimui, mokymui, moksliniams tyrimams ir inovacijoms.

⁽¹⁾ „Strategijos „Europa 2020“ biudžetas“, COM (2011) 500 galutinis, I ir II dalys, 2011 6 29.

3. Dabartiniai profesinio mokymo pokyčiai ir uždaviniai

3.1 Šiuo metu Europos darbo rinkų raidą lemia finansų ir ekonomikos krizės, globalizacija, demografiniai pobūdžio sunkumai, naujos technologijos ir daugelis kitų veiksnių.

3.2 Penkiais horizontaliaisiais strategijos „Europa 2020“ tikslais siekiama, kad:

— 75 proc. 20–64 metų amžiaus asmenų turėtų darbą,

— būtų sprendžiamas geresnio išsilavinimo igijimo, ypač anksti mokyklą paliekančių asmenų, klausimas, sumažinant mokyklos nebaigusių mokinių dalį nuo dabartinių 15 proc. iki 10 proc.,

— 30–34 metų amžiaus gyventojų, igijusių aukštąjį arba lygiavertį išsilavinimą, dalis padidėtų nuo 31 proc. iki bent 40 proc. 2020 m.

3.3 2002 m. lapkričio 29–30 d. priėmus Kopenhagos deklaraciją, pradėta įgyvendinti Europos tvirtesnio bendradarbiavimo profesinio mokymo (PM) srityje strategija, paprastai vadinama **Kopenhagos procesu**.

3.4 2009 m. gegužės 12 d. Taryba priėmė Europos bendradarbiavimo profesinio mokymo srityje (PM 2020) strateginę programą.

3.5 Europos Komisijos komunikate Naujasis postūmis Europos bendradarbiavimui profesinio mokymo srityje, siekiant paremti strategiją „Europa 2020“⁽²⁾ nurodyti pagrindiniai aspektai, į kuriuos turėtų būti atsižvelgiama siekiant atnaujinti Kopenhagos procesą ir pabrėžti svarbų PM vaidmenį įgyvendinant mokymosi visą gyvenimą ir judumo tikslus.

3.6 2010 m. gruodžio mėn. ES profesinio mokymo ministrų ir Europos socialinių partnerių priimtame Briugės komunikate išreikštas tvirtas įsipareigojimas. Komunikate apžvelgiami ir nustatomi šie ES bendradarbiavimo PM srityje iki 2020 m. prioritetai:

— PM po vidurinės mokyklos ir aukštesnių Europos kvalifikacijų sąrangos (EKS) lygmenų PM plėtojimas,

— PM ir aukštojo mokslo skvarba ir lankstesnės perėjimo iš vienos mokymo sistemos į kitą galimybės,

— politikos dokumentas dėl profesinės kompetencijos vaidmens pažangiam ir tvariam augimui.

3.7 Remdamasi Briugės įsipareigojimu Komisija rengia kompetencijos profesinio mokymo srityje darbotvarkę, daugiausia dėmesio joje skirdama pirminiam ir tęsiniam PM. Procesas turėtų būti užbaigtas paskelbiant Tarybos išvadas (2012 m. pabaiga).

4. Tvirtesnio bendradarbiavimo procesui PM srityje reikalingų duomenų bazė

4.1 Pagal CEDEFOP (Europos profesinio mokymo plėtros centro) prognozes iki 2020 m. vidutinės ir aukštos kvalifikacijos specialistų paklausa bus didesnė, o žemos kvalifikacijos specialistų – mažesnė. Tačiau šiuo metu 78 mln. Europos darbingo amžiaus piliečių kvalifikacija yra žema.

4.2 CEDEFOP ketvirtojoje ataskaitoje dėl Europos profesinio mokymo tyrimų „Profesinio mokymo modernizavimas“ numatyta sukurti tvirtesnio bendradarbiavimo PM srityje procesui reikalingų duomenų bazę. Be to, joje nustatyti PM sistemos reformos, kuria siekiama prisidėti prie Europos darbo vietų kūrimo ir ekonomikos augimo strategijos įgyvendinimo, prioritetai.

4.3 PM būtina modernizuoti atsižvelgiant į padidėjusią pasaulinę konkurenciją, senėjančią visuomenę, darbo rinkai daromą spaudimą ir tikslą pagerinti socialinę sanglaudą Europoje.

4.4 CEDEFOP taip pat siekia pagerinti PM įvaizdį ir padidinti jo patrauklumą. Sprendžiant iš rodiklių, susijusių su PM patrauklumu ES, analizės, bendras įspūdis yra neigiamas. Atlikus kai kuriuos tyrimus nustatytos pagrindinės mokymo sistemų patrauklumą lemiančių veiksnių grupės:

a) mokymo turinys ir kontekstas: mokymo sistemų atrankumas, atsiliepimai apie institucijas, veiklos kryptis ar programą,

b) studentų mokymosi perspektyvos ir su darbo rinka susijusios perspektyvos: galimybė mokytis toliau (ypač universitetinės studijos) ir įsidarbinti,

c) ekonominiai veiksniai: finansinė pagalba ir mokesčių paskatos arba mokesčiai už mokslą.

(2) Europos Komisijos komunikatas, COM (2010) 296 galutinis.

4.5 Be to, leidinyje „Tiltas į ateitį“ CEDEFOP atkreipia dėmesį į bendrą Europos principų (orientavimas ir konsultavimas, neformaliojo mokymosi ir savišvietos identifikavimas ir pripažinimas) ir priemonių ⁽³⁾ (Europos kvalifikacijų sąrangą (angl. EQF), Europos kreditų kaupimo ir perkėlimo sistemą (angl. ECVET), Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinė sistema (angl. EQAVET), Europasas) kūrimo ir įgyvendinimo pažangą. Tais principais ir priemonėmis siekiama padėti padidinti darbuotojų, moksleivių ir mokytojų judumą įvairių mokymo sistemų ir šalių atžvilgiu. Juos kuriant ir įgyvendinant skatinama sudaryti sąlygas mokymosi rezultatus pritaikyti visų tipų ir lygmenų mokymo sistemose, kad būtų remiamas mokymasis visą gyvenimą.

4.6 Iš naujos CEDEFOP tyrimo ataskaitos ⁽⁴⁾, kurioje nagrinėjamas 13 šalių ir 6 sektorių profesinis švietimas ir mokymas aukštesniais kvalifikacijų lygmenimis, matyti, kad požiūri į 6–8 lygmenų profesinį mokymą ir Europos kvalifikacijų sąrangą ir supratimą apie juos iš dalies lemia nacionalinės aplinkybės.

4.7 Europos mokymo fondas pabrėžia, kad būtina teikti informaciją apie įvairius profesinius sektorius ir kurti tiksliais duomenimis grindžiamą politiką, siekiant mokymo sektorių susieti su profesiniais sektoriais. Europos mokymo fondas rekomenduoja, kad, norint padidinti PM po vidurinės mokyklos patrauklumą, reikėtų:

- mokslo laipsnius pripažinti glaudžiai bendradarbiaujant su įmonėmis,
- PM po vidurinės mokyklos (arba aukštojo profesinio mokslo) sistemą integruoti į aukštojo mokslo sistemą,
- švietimo galimybes ir pakopas kurti siekiant užtikrinti galimybę mokytis visą gyvenimą,
- sudaryti daugiau tarptautinių aukštojo profesinio mokslo srities partnerystės susitarimų,
- siekti, kad 20 proc. mokymo laiko būtų skiriama paskaitoms, 40 proc. – praktiniam mokymui ir 40 proc. – mokymuisi darbo vietoje,
- siekti, kad mokymo personalą sudarytų tiek akademinis personalas, tiek įmonių specialistai.

⁽³⁾ EQF (Europos kvalifikacijų sistema), ECVET (Europos kreditų kaupimo ir perkėlimo sistema), EQAVET (Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinė sistema), Europasas (naujų darbo vietų kūrimui ir geografiniam judumui remti skirtų dokumentų rinkinys, angl. *Europass*).

⁽⁴⁾ CEDEFOP tyrimo ataskaita Nr. 15 „Profesinis mokymas aukštesniais kvalifikacijų lygmenimis“.

4.8 Europos Komisijos užsakymu atlikto tyrimo, kuriuo siekiama nustatyti, kokių įgūdžių labai mažoms ir amatų įmonėms reikės ateityje ⁽⁵⁾, išvadose rekomenduojama rengiant mokymo programas daugiau atsižvelgti į būsimas įgūdžių paklausos pokyčių tendencijas. Reikėtų visais lygmenimis, įskaitant ES lygmeniu, sukurti daugiau mokymo darbo vietoje programų ir savišvietos būdu įgytų praktinių žinių pripažinimo priemonių.

4.9 2007 m. sausio mėn. Kopenhagoje vykusiame OECD neoficialiame ministrų susitikime PM klausimais pripažinta, kad profesinio mokymo svarba labai išaugo, ir nuspręsta pradėti analitinį darbą, kurio išvados pateiktos 2010 m. galutinėje ataskaitoje „Mokytis, kad dirbtum“ ⁽⁶⁾. 2010 m. pabaigoje pradėta politikos priemonių įgyvendinimo peržiūra daugiausia dėmesio skiriant profesiniam mokymui po vidurinės mokyklos („Igdūžiai po mokyklos“).

5. PM darbo rinkos požiūriu

5.1 Demografiniai pokyčiai ir numatomas didėjantis aukštesnės kvalifikacijos darbuotojų poreikis rodo, kad, nepaisant ekonomikos krizės, kai kuriuose Europos sektoriuose darbo rinka „traukiasi“ ir atsiranda darbo jėgos trūkumas.

5.2 Tai, kad Europos Sąjungoje trūksta kvalifikuotos darbo jėgos, yra faktas. Dėl kvalifikuotų darbuotojų trūkumo Europos verslo įmonės patiria tiesioginių padarinių – jos negali pasinaudoti augimo ir produktyvumo didinimo galimybėmis. Artimiausiais metais kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas bus viena pagrindinių ekonomikos augimo kliūčių.

5.3 Kuriant ekologiškesnes darbo vietas ir „senjorų ekonomiką“, įskaitant socialines ir sveikatos paslaugas, atsiranda galimybių sukurti naujų, tinkamų darbo vietų visų darbingo amžiaus grupių asmenims ir padidinti visos Europos ekonomikos konkurencingumą ir augimo potencialą. Be to, didėja ir naujų profesijų bei atnaujintų ir patobulintų įgūdžių paklausa.

5.4 Profesinis švietimas ir mokymas gali padėti pasiekti pirmiau nurodytą pagrindinį strategijos „Europa 2020“ tikslą šiais būdais: 1) suteikiant galimybes iš profesinio mokymo sistemos pereiti į specializuoto mokymo ir aukštojo mokslo sistemas, 2) sukuriant aukštesnių Europos kvalifikacijų sąrangos lygmenų PM sistemą, grindžiamą veiksmingomis viduriniojo lygmens PM sistemomis, 3) skatinant sudaryti tinkamus susitarimus dėl visų lygių neformaliojo mokymo būdu pasiektų mokymosi rezultatų pripažinimo ir akreditavimo ir 4) kuriant į darbą integruotą mokymo sistemą, kurioje suaugusiųjų dalyvavimas užtikrintų jaunų asmenų sėkmę.

⁽⁵⁾ Galutinė ataskaita „Labai mažų ir amatų įmonių įgūdžių poreikių iki 2020 m. nustatymas“; FBH (*Forschungsinstitute für Berufsbildung in Handwerk an der Universität zu Köln, Januar 2011*).

⁽⁶⁾ OECD atlikta projekto „Mokytis, kad dirbtum“ apžvalga (joje akcentuojamas PM), <http://www.oecd.org/dataoecd/41/63/43897561.pdf>.

5.5 Siekiant padidinti Europos verslo įmonių ir bendrovių konkurencingumą, labai svarbu užtikrinti, kad Europos darbo jėga būtų judi, o darbuotojų įgūdžiai ir sugebėjimai atitiktų dabartinius darbo rinkos poreikius. Verslo įmonėms reikia skaidrių ir palyginamų kvalifikacijų sistemų, neatsižvelgiant į tai, koku būdu įgūdžiai įgyti.

5.6 Kuriant tikraisiais mokymosi rezultatais grindžiamas kreditų ir kvalifikacijų sistemas bus lengviau įvertinti atskirų asmenų sugebėjimus. Taip Europos darbo rinkose bus užtikrinama geresnė darbo jėgos pasiūlos ir paklausos atitiktis. Darbdaviai atlygina ne už turimą kvalifikaciją, bet už veiklos rezultatus. Panašiai ir švietimo sistemoje turėtų būti geriau atlyginama pagal tikruosius mokymosi rezultatus, bet ne pagal, pavyzdžiui, tam tikrą kurso programos savaičių skaičių.

5.7 Labai svarbu užtikrinti galimybes siekti pažangos nuo PM iki aukštojo mokslo; tai padaryti būtų lengviau, jei mokymosi rezultatų vertinimo sistema būtų skaidresnė. Europos kvalifikacijų sąranga (EKS) galėtų būti naudinga priemonė PM sistemos ir aukštojo mokslo kreditų sistemos tarpusavio skvarbai padidinti, nes pagal EKS mokslo rezultatai pateikiami kaip atitinkamo kvalifikacijos lygmens vienetai.

5.8 Negalima PM po vidurinės mokyklos palikti šešėlyje kaip tarpinės grandies tarp aukštesniojo vidurinio PM ir aukštojo mokslo. Strategijoje „Europa 2020“ PM po vidurinės mokyklos yra strategiškai svarbi priemonė profesinį mokymą padaryti patrauklesne karjeros alternatyva jaunimui, skatinti juos kelti kvalifikaciją ir siekti aukštesnio lygmens išsilavinimo. Europos mažųjų ir vidutinių įmonių požiūriu jau padaryta pažangos didinant PM ir aukštojo profesinio mokslo reikalingumą ir patrauklumą. Tačiau dar daug reikia nuveikti visais lygmenimis – Europos, nacionaliniu, regionų, vietos ir sektorių, kad būtų galima įvairinti aukštesnių lygmenų PM pasiūlą, padidinti skvarbą, pertvarkyti PM sistemas ir sukurti finansinių paskatų, kad bendrovės ir atskiri asmenys būtų skatinami teikti ir išnaudoti aukštojo profesinio mokslo teikiamas galimybes.

5.9 PM patrauklumą lemia PM kokybė ir kompetencija. Tačiau kokybiškas PM nėra pigus, o mažosios ir vidutinės įmonės susiduria su konkrečiais iššūkiais: 1) jos yra didžiausi PPM teikiantys subjektai, 2) jos turi atnaujinti visų savo darbuotojų, o ne vien aukščiausios kvalifikacijos specialistų, įgūdžius. Siekiant atnaujinti mažųjų ir vidutinių įmonių darbuotojų įgūdžius, būtinas mokymas darbo vietoje.

5.10 Verslo įmonės jau seniai remia tarpvalstybinį edukacinį judumą, visų pirma PM įstaigų moksleivių ir pameistrių judumą. Kol kas PM darbuotojų, studentų ir mokytojų judumas Europoje per mažas. Jie turėtų daugiau judumo galimybių, jei turėtų geras bent vienos užsienio kalbos žinias.

6. Priežastys, lemiančios PM, ypač PM po vidurinės mokyklos, patrauklumo stoką

6.1 Sąvoka „aukštasis mokslas“ dažnai vartojama kaip į akademines žinias orientuoto „universitetinio mokslo“ sinonimas. Aukštasis mokslas dažnai priešpastatomas profesiniam mokymui – pastarasis suprantamas kaip žemesnio lygmens mokslas.

6.2 Aukštojo mokslo raidai ir plėtrai skirtose politikos priemonėse nepakanka dėmesio PM. Jau dabar profesinis (arba į rinką orientuotas) mokymas yra svarbi, tačiau „nematoma“ aukštojo mokslo dalis.

6.3 Europoje PM sistemos labai skiriasi. Institucijų sprendimų įvairovė sukelia painiavą. Kai kuriose šalyse profesinio mokymo net negalima laikyti sistema.

6.4 Nacionalinės švietimo ir mokymo sistemos ir pačios iš dalies nėra aiškios, o mokymosi būdų tarpusavio skvarba menka. Profesinį rengimą ir mokymą po vidurinės mokyklos teikia daug įvairių įstaigų: universitetai, aukštojo PM institutai, vidurinės mokyklos, suaugusiųjų švietimo įstaigos, taip pat socialiniai partneriai ir privačios firmos.

6.5 Kartais PM kvalifikacijos yra sunkiai suprantamos ir nelengvai pripažįstamos kitose šalyse. PM programos neatitinka Bolonijos proceso dokumentuose nustatytų trijų ciklų modelių (bakalauro, magistro ir daktaro). Vis dar nėra aiškios vizijos, kaip ir koku lygmeniu klasifikuoti profesines kvalifikacijas nacionalinėje kvalifikacijų sistemoje ir Europos kvalifikacijų sąrangoje.

6.6 Nėra sąsajos tarp kvalifikacijos ir įgūdžių, įgytų pagal studijų programas, ir nacionalinių profesijų klasifikavimo sistemų.

6.7 Paties sektoriaus įvaizdis nėra geras, nes jį lemia dažnai žiniasklaidos suformuota nuomonė ir dabartinė krizė. Todėl Europoje pasireiškia vis didesnis bendrovių nepasitikėjimas.

6.8 Labai daug jaunuolių nenori rinktis šio mokymosi kelio vien todėl, kad profesinis mokymas stigmatizuojamas, o PM absolventai visuomenėje nevertinami.

6.9 Dėl žemo pradinėse mokyklose įgyjamo matematinio raštingumo jaunimas nenori savo karjeros planų sieti su tokiais dalykais kaip mokslas, technologijos, inžinerija ir matematika (angl. STEM) arba į praktiką orientuotomis studijomis.

6.10 Negalėjimą prisitaikyti prie nuolat kintančių su igūdžiais susijusių poreikių lemia sparčiai kintančios informacinės ir ryšių technologijos ir tai, kad palaipsniui pereinama prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos.

6.11 Su mokslu ir darbo rinka susijusios perspektyvos nėra aiškios, kai kalbama apie galimybes tęsti studijas (ypač universitetinio lygmens), išdarbinimo perspektyvas, uždarbį, pasitenkinimą darbu ir gerą išsilavinimo ir turimo darbo atitiktį.

6.12 Nepakankamai informacijos ir pagalbos teikiama atskiriems asmenims ir jų šeimoms, kai jaunuolių karjeros klausimas aptariamas pirmą kartą. Paprastai priimant galutinį sprendimą dėl mokyklos ir būsimo darbo pasirinkimo daugiausia remiamasi tėvų gyvenimo patirtimi ir karjeros istorija. Karjeros orientavimas dažnai yra per daug fragmentiškas, neiniciatyvus ir per daug atsietas nuo praktikos.

6.13 Kai kurių valstybių narių vyriausybės nesuteikia darbaviams pakankamai finansinių ir nefinansinių paskatų investuoti į PM ir jį teikti.

6.14 Verslo atstovų ir švietimo įstaigų bendradarbiavimas nepakankamas, kad būtų galima sukurti programas, kuriose būtų užtikrinta teorinių žinių ir praktinių įgūdžių pusiausvyra. Mokyklos ar universitetai vis dar netiki, kad verta užmegzti ryšius su bendrovėmis. Be to, mokslo įstaigos nelinkę pripažinti, kad išorinėje aplinkoje įgyta patirtis yra vertinga.

6.15 Šiandieninė darbo jėga sensta. Daugelio šalių PM įstai-gose jau trūksta mokytojų ir praktinio mokymo vadovų. Be to, kai kuriems mokytojams ir praktinio mokymo vadovams trūksta naujos parties darbo vietoje.

6.16 Nepakankamai vertinamas PM vaidmuo kovojant su socialiniais sunkumais. Tokių sunkumų patiriantys asmenys dažniausia mokyklą palieka anksti.

6.17 PM, ypač PM po vidurinės mokyklos, didelę neigiamą įtaką daro susiformavę lyčių stereotipai, darantys poveikį karjeros raidai.

6.18 Tarpvalstybinis edukacinis judumas yra didelė problema PM ir pameistrystės programų srityse. Europos PM įstaigų mokytojų ir studentų judumas vis dar labai menkas.

6.19 Kad mokytojų ir mokinių judumas būtų įmanomas ir naudingas, būtinas geresnis kalbų mokėjimas.

6.20 Aukštojo mokslo, ypač PM po vidurinės mokyklos, sistemų tinkamo funkcionavimo užtikrinimas dar ne visur laikomas visuotiniu iššūkiu. Reikėtų remti pastangas prisidėti prie žinių sklaidos visame pasaulyje.

7. Kaip padidinti profesinio mokymo po vidurinės mokyklos patrauklumą?

7.1 Modernumas ir pažanga nebegali būti vertinami vien pagal tai, kokią procentinę dalį sudaro universitetų studentai. Vien universitetai negali užtikrinti ekonomikos augimo ir socialinės pažangos. Būtina nustatyti visus alternatyvius mokymosi kelius ir skatinti juos rinktis.

7.2 Kopenhagos procesas, kuriuo siekiama užtikrinti profesinių kvalifikacijų sistemų skaidrumą ir kokybę, turėtų būti glaudžiai siejamas su aukštojo mokslo reforma. Norint užtikrinti sėkmingą ir tvarią jaunimo integraciją į darbo rinką, būtina formuojant integruotą požiūrį remtis Bolonijos ir Kopenhagos procesais.

7.3 Reikėtų gerinti pramonės reputaciją Europoje. Reikalingas naujas požiūris į pramonės politiką, nes pramonės reikšmė ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui, taip pat ir inovacijų kūrimui yra labai didelė. Toks požiūris būtų didelė parama pramonei, akcentuojant jos tvarumą, novatoriškumą ir žmonių igūdžius, kurie būtini siekiant išlaikyti ES pramonės konkurencingumą pasaulio rinkose.

7.4 Paslaugos yra Europos ekonomikos pagrindas. Paslaugų sektoriuose sukuriama 70 proc. Europos Sąjungos BVP ir yra maždaug du trečdaliai visų darbo vietų. Devynios iš dešimties naujų darbo vietų sukuriamos paslaugų sektoriuose. Jos suteikia naujų galimybių PM po vidurinės mokyklos požiūriu.

7.5 Europoje trūksta daugelio profesijų darbuotojų, todėl reikėtų dėti daugiau pastangų, kad būtų užtikrinama rengimo ir mokymo sistemų pusiausvyra ir tinkamas viduriniojo, profesinio ir aukštojo mokslo sistemų santykis. PM po vidurinės mokyklos šiuo požiūriu yra iššūkis. Jo tikslas – kuo geriau išnaudoti mokymo darbo vietoje teikiamas galimybes, nes tai vertinga mokymosi aplinka.

7.6 Kvalifikacijų sistemos gali būti labai naudingos PM sistemoms. Kvalifikacijų sistema turi galimybę suvienodinti PM sistemą, padidinti skaidrumą, kad studentai, darbdaviai ir suinteresuotieji subjektai galėtų aiškiau nustatyti skirtingų kvalifikacijų vertę, sudaryti geresnes sąlygas mokytis visą gyvenimą ir

užtikrinti, kad aukštasis mokslas visiems būtų lengviau prieinamas. Veiksmai, kurių buvo imtasi kvalifikacijų sistemų srityje, atsinaujino diskusijos apie profesinio mokymo įvaizdį ir statusą, kitaip tariant, apie tai, kaip reikėtų apibrėžti ir suprasti profesinį mokymą.

7.7 Švietimo įstaigų, verslo atstovų ir mažųjų ir vidutinių įmonių bendradarbiavimo dvasia turėtų būti kuriama remiantis abipusiu pasitikėjimu ir supratimu. EESRK tiki siūloma nauja „žinių sąjunga“⁽⁷⁾, t. y. verslo ir švietimo ir (arba) mokymo įstaigų vienijimusi siekiant parengti naujas mokymo programas, kurios padėtų užpildyti su inovacijomis susijusių igūdžių spragas ir patenkinti darbo rinkos poreikius. Todėl Komisijos pasiūlymas 2012 m. sukurti pirmąjį profesinio mokymo įstaigų ir verslo institucijų forumą yra daug žadanti nauja iniciatyva.

7.8 Sektoriai ir pačios įmonės turėtų investuoti į mokymą darbo vietoje, siūlyti daugiau vietų pameistriams ir besimokantiems darbo vietoje, sudaryti sąlygas suinteresuotiems ir tinkamos kvalifikacijos darbuotojams tapti meistrais, skatinti tinkamos kvalifikacijos darbuotojus laikinai dirbti PM mokytojais, suteikti galimybes darbuotojams darbo valandomis mokytis ir bendradarbiauti su mokslo įstaigomis rengiant programas, kad būtų atsižvelgiama į rinkos tam tikrų igūdžių poreikius.

7.9 Mokslo įstaigos turėtų toliau kurti į darbą integruotus mokymosi metodus (t. y. didelė dalis mokymosi, ne vien pameistrystė, turėtų vykti darbo vietoje), laikytis lankstesnio požiūrio į PM (lankstesni mokymosi metodai), profesiniame švietime ir mokyme naudotis informacinėmis ir ryšių technologijomis ir glaudžiai bendradarbiauti su pramonės sektoriais, kad būtų galima nustatyti naujus mokymosi poreikius.

7.10 Profesijų vis daugėja, todėl užtikrinti veiksmingą orientavimą yra vis sunkiau, jis vis svarbesnis ir reikalauja daugiau pastangų. Visiems, ypač jaunimui, reikalinga aiški studijų ir perspektyvų vizija. Ankstesnis požiūris, kad baigusieji pirminio profesinio mokymo programą įgyja vieną specialybę ir visą gyvenimą pagal ją dirba, nebetinkamas. Orientavimas turėtų būti nuoseklus, iniciatyvus, objektyvus, grindžiamas moksliniais duomenimis, jam turi būti skiriama pakankamai išteklių. Ypatinę dėmesį reiktų skirti neigaliųjų asmenų orientavimui, kuris turi būti teikiamas individualiai, atsižvelgiant į neįgalumo pobūdį, su juo susijusius judumo apribojimus bei dėl neįgalumo kylančius sunkumus įgyti tam tikras kvalifikacijas.

(7) Pavyzdinė iniciatyva „Naujų igūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė“.

7.11 Reikėtų tinkamai įvertinti šeimos vaidmenį. Informavimas, konsultavimas ir orientavimas turėtų būti siejami su šeima, nes galutinį sprendimą vaikui renkantis studijų kryptį ir planuojant karjerą dažnai priima tėvai ir šeimos nariai. Norint parodyti su aukštuoju PM susijusias darbo rinkos teikiamas galimybes, būtina teikti daugiau informacijos, didinti informuotumą ir sukurti moksliniais duomenimis pagrįstą politiką.

7.12 Visgi PM sistemoje turi būti užtikrinama studentų prioritetų ir darbdavių poreikių pusiausvyra. Studentų prioritetai svarbūs, tačiau vien jų paprastai nepakanka. Darbdavių poreikiai taip pat svarbūs, bet ne visada lengva nustatyti, kokie yra tie poreikiai. Be to, pusiausvyrą lemia ir tai, kiek lėšų skiria vyriausybės, studentai ir darbdaviai.

7.13 Vienodos sąlygos turėtų būti užtikrinamos visose mokymosi sistemose ir visiems studentams, kaip ir vienodos galimybės naudotis subsidijomis būstui, transportui, sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos sistemomis.

7.14 Svarbi mokytojų ir praktinio mokymo vadovų kokybė; jie turi būti gerai susipažinę su darbo vieta. Siekiant išspręsti šias problemas reikėtų lankstesnių įdarbinimo formų, kad pramonėje įgytų igūdžių turintys asmenys galėtų lengviau įsidarbinti PM įstaigose. Būtina rengti programas, skirtas mokytojų judumui didinti.

7.15 Didinant PM tinkamumą ir lankstumą labai svarbus socialinių partnerių vaidmuo. Siekiant propaguoti PM pranašumus socialiniai partneriai turėtų aktyviau dalyvauti formuojant ir įgyvendinant profesinio mokymo politiką, ypač mokymo programas, siekiant užtikrinti, kad būtų formuojami būtent tie igūdžiai, kurių reikia darbo rinkai. Įrodymais patvirtinta tai, kad šalys, kuriose mokymas siejamas su darbo rinka, o darbo rinkos dalyviai įtraukiami į profesinių igūdžių ir kvalifikacijos stebėsenos, priežiūros ir sertifikavimo veiksmus, paprastai laikomos sėkmingomis. EESRK daug kartų pabrėžė už užimtumo skatinimą ir kvalifikacijos kėlimą atsakingų atskirų sektorių tarybų ir tarpsektorinių tarybų⁽⁸⁾ svarbą tiriant kiekybinius ir kokybinius darbo rinkos poreikius ir palankiai įvertino bendras Europos socialinių partnerių pastangas didžiausią dėmesį jungtinėse darbo programose⁽⁹⁾ skirti švietimui ir mokymui.

(8) EESRK tiriamaoji nuomonė, OL C 347/1, 2010 12 18.

(9) Visą gyvenimą trunkančio kompetencijos ugdymo ir kvalifikacijos kėlimo veiksmų programa (2002 m.) ir nepriklausomas susitarimas dėl įtraukimų darbo rinkų (2010 m.).

7.16 Krizė parodė, kad dauguma pažangių ir veiksmingų sprendimų, kaip išsaugoti darbo vietas ir įgyvendinti įvairias mokymo sistemas, buvo sukurti įmonėse. EESRK nuomonėje dėl ES krizės įveikimo strategijų⁽¹⁰⁾ pateikiama keletas su tuo susijusių gerosios patirties pavyzdžių.

7.17 Edukacinis judumas padeda formuoti svarbiausius įgūdžius, ypač jaunimo, atsiranda daugiau galimybių įsidarbinti. Todėl EESRK palankiai vertina Komisijos siūlomą edukacinio judumo kriterijų; jis platus užmojo, tačiau politiškai reikalingas. Juo siekiama užtikrinti, kad ne mažiau kaip 10 proc. ES pirminio PM įstaigų absolventų galėtų tam tikrą laikotarpį studijuoti arba mokytis užsienyje. Taip turėtų būti užtikrintas PM kiekybinis ir kokybinis judumas, nes profesinio mokymo ir aukštojo mokslo sistemos būtų vienodai vertinamos.

7.18 Neseniai paskelbus žaliąją knygą dėl abipusio profesinių kvalifikacijų pripažinimo⁽¹¹⁾ pradėtos viešos diskusijos apie tai, kaip sumažinti profesinių kvalifikacijų pripažinimą reguliuojančių ribojančių teisės aktų kiekį ir kaip juos supaprastinti, kad vidaus rinka funkcionuotų geriau ir būtų padidintas tarpvalstybinis judumas ir verslo įmonių aktyvumas. Siūlomo naujojo Europos profesinio pažymėjimo naudojimo sėkmę visų pirma lems valstybių narių abipusis pasitikėjimas ir bendradarbiavimas.

7.19 EESRK įsitikinęs, kad labai svarbu užtikrinti, kad visi mokytojai ir praktinio mokymo vadovai, visų pirma dirbantys profesinio mokymo sistemoje, turėtų gerus užsienio kalbų įgūdžius, nes tai būtina siekiant skatinti integruotą dalyko ir užsienio kalbos mokymąsi („ET 2020“). EESRK remia veiksmus, nustatytus Daugiakalbystei skirtame įmonių forume⁽¹²⁾ ir Daugiakalbystei skirtame pilietinės visuomenės forume, kuriais siekiama, kad visiems būtų užtikrinamos galimybės mokytis visą gyvenimą⁽¹³⁾.

7.20 Svarbiausias dvidešimt pirmojo amžiaus uždavinys – panaikinti stereotipus, kurie pradedami formuoti dar pradinėse mokyklose, ir visais mokymosi lygmenimis skatinti lygias vyrų ir moterų galimybes, remiant kultūrinės priemonės, kuriomis siekiama jaunas moteris labiau nukreipti studijuoti tikslius mokslus ir technologijas, kaip nustatyta Europos lyčių lygybės pakte⁽¹⁴⁾.

7.21 Per paskutiniuosius dešimt metų šalyse sukurta ir įgyvendinta įvairių išlaidų pasidalijimo mechanizmų. Dėl to pasikeitė valstybių, darbdavių ir asmenų indėlio pusiausvyra. Prie finansinių priemonių priskiriama: mokymo fondai,

mokesčių lengvatos, čekiai, skirti atsiskaityti už švietimo paslaugas, individualios tikslinės išmokos mokymuisi, paskolos ir taupymo programos. Jomis siekiama padidinti privačias investicijas ir dalyvavimą tęstinio profesinio mokymo programose.

7.22 Didžiausias ES biudžeto finansinis įnašas investicijoms į žmones skiriamas iš Europos socialinio fondo. Siekiant daugelyje valstybių narių ugdyti įgūdžius ir padėti išspręsti didelio masto jaunimo nedarbo problemą, kitu daugiametės finansinės programos laikotarpiu⁽¹⁵⁾ daugiau dėmesio bus skiriama veiksmams, kurie šiuo metu finansuojami iš Leonardo programos lėšų.

8. Tinkamas Europos lygmens priemonių ir principų įgyvendinimas nacionaliniu lygmeniu

8.1 Pradėjus įgyvendinti priemones, kuriomis siekiama padidinti bendradarbiavimą Europos profesinio mokymo srityje, paaiškėjo, kad įvairios struktūros turėtų daugiau bendradarbiauti, kad galėtų geriau funkcionuoti.

8.2 Kopenhagos ir Bolonijos procesai negali būti plėtojami atskirai. Būtina užtikrinti didesnę atitinkamų priemonių sąveiką ir palyginamumą. Reikėtų pripažinti, kad įgyvendinant Kopenhagos procesą pasiekta mažiau pažangos: Europos profesinio mokymo kreditų sistema veikia tinkamai⁽¹⁶⁾, tačiau Europos kvalifikacijų sąranga bus veiksminga tik po kelerių metų.

8.3 Europos kvalifikacijų sąranga (EKS), Europos profesinio mokymo kreditų sistema (angl. ECVET) ir Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinė sistema (angl. EQAVET) turėtų padėti skatinti mokymąsi visais lygmenimis visų tipų mokymo sistemose. Nacionalinėse kvalifikacijų sistemose EKS turėtų būti priskiriama 6–8 lygmenims, kaip kad priskiriamas aukštasis mokslas. Profesinio mokymo kreditų sistema ECVET turėtų būti nuosekliai ir tikslingai įgyvendinama su Europos kreditų perkėlimo sistema (angl. ECTS)⁽¹⁷⁾, nes ECVET dar nenaudojama.

8.4 Europos lygmens priemonės gali būti įgyvendinamos kartu su nacionalinėmis priemonėmis (pvz., nacionalinėmis kvalifikacijų sąrangomis) arba patvirtinamos kaip nacionalinės taisyklės (pvz., dėl nacionalinių kreditų sistemų), kai tai būtina vykdant nacionalines reformas. Skirtingų lygmenų (ES, nacionalinio, regionų) tarpusavio sąveika turėtų būti didesnė.

8.5 Reikėtų daugiau pažangos įgyvendinant programą „Erasmus besimokantieji amato“. Jei būtų įgyvendinama ši programa, profesinis mokymas ir aukštasis mokslas būtų vienodai vertinami ir taip būtų remiamas profesinis mokymas.

⁽¹⁰⁾ EESRK nuomonė savo iniciatyva, OL C 318/43, 2011 10 29.

⁽¹¹⁾ Žalioji knyga „Profesinių kvalifikacijų direktyvos atnaujinimas“, COM (2011) 367 galutinis, 2011 6 22.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/languages/pdf/business_en.pdf.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/languages/pdf/doc5080_en.pdf.

⁽¹⁴⁾ 3073-iasis Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų tarybos posėdis, įvykęs 2011 m. kovo 7 d.

⁽¹⁵⁾ Strategijos „Europa 2020“ biudžetas, COM (2011) 500 galutinis, 2011 6 29.

⁽¹⁶⁾ Europos profesinio mokymo kreditų sistema padeda tvirtinti, pripažinti ir kaupti su darbu susijusius įgūdžius ir žinias.

⁽¹⁷⁾ Europos kreditų perkėlimo sistema (angl. *European Credit Transfer System (ECTS)*).

Jam būtų suteikiama tarptautinės svarbos, atsirastų daugiau judumo ir padidėtų profesinio mokymo po vidurinės mokyklos sistemos matomumas bei patrauklumas.

8.6 Tačiau prieš siūlydama kurti naujas priemones Komisija turėtų įvertinti jau sukurtų priemonių galimą papildomą naudą.

Kad esamų priemonių tikslus būtų galima įgyvendinti, reikėtų užtikrinti geresnę keitimąsi informacija ir didesnę bendradarbiavimą jas įgyvendinant atskirai ir bendrai.

8.7 EESRK parengė keletą pagrįstų nuomonių dėl atitinkamų priemonių, t. y. ECVET ⁽¹⁸⁾ ir EQAVET ⁽¹⁹⁾, taip pat dėl valstybių narių profesinio mokymo kvalifikacijų palyginamumo ⁽²⁰⁾.

2012 m. sausio 19 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ EESRK nuomonė, OL C 100/140, 2009 4 30.

⁽¹⁹⁾ EESRK nuomonė, OL C 100/136, 2009 4 30.

⁽²⁰⁾ EESRK nuomonė, OL C 162/90, 2009 4 30.

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Toliau pateikiami diskusijų metu atmeti pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip ¼ balsų:

1.10 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Verslo organizacijos turėtų aktyviai dalyvauti konsultavimo ir orientavimo veikloje, nes būtent jos yra svarbiausi subjektai ~~struktūros, kurios~~ gali pateikti informaciją apie PM ir darbo rinkos galimybes. Jos turėtų padėti mokymo įstaigoms kurti į darbą integruotas mokymosi programas ir naujus metodus.“

Balsavimo rezultatas

Už	81
Prieš	100
Susilaikė	20

1.18 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Reikėtų siekti, kad ~~B~~besimokančiųjų pageidavimai ir jų šeimų lūkesčiai turėtų būti vertinami ~~atsižvelgiant į atitiktą ir darbdavių~~ poreikius. Atėityje jie galėtų pasinaudoti naujai parengta ES įgūdžių panorama ir ES įgūdžių pasiūlos ir darbo rinkos poreikių prognozėmis.“

Balsavimo rezultatas

Už	75
Prieš	127
Susilaikė	18
